

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENT

Meld. St. 8

(2025–2026)

Melding til Stortinget

Samisk språk, kultur og samfunnsliv

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENT

Meld. St. 8

(2025–2026)

Melding til Stortinget

Samisk språk, kultur og samfunnsliv

Innhold

1	Innledning	5	3.5.6	Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)	14
2	Regjeringens grunnlag for samepolitikken	7	3.5.7	Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven)	14
3	Rettslige rammer for samepolitikken	8	3.5.8	Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven)	15
3.1	Grunnloven § 108	8		Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven) ...	15
3.2	Sameloven	8	3.5.9	Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven)	15
3.3	Menneskerettsloven	9	3.5.10	Lov om reindrift (reindrifftsloven)...	15
3.4	Folkerettslige rammer for samepolitikken i Norge	9	3.5.11	Lov om stadnamn (stedsnavnloven)	16
3.4.1	FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter fra 1996	9	3.5.12		
3.4.2	ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater	9			
3.4.3	FNs erklæring om urfolks rettigheter	10	4	Forvaltningsmessige rammebetingelser for samepolitikken	17
3.4.4	Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter	11	4.1	Statlige myndigheters ansvar	17
3.4.5	Den europeiske pakten for regions- eller minoritetsspråk	11	4.2	Sametingets ansvar, organisering og myndighet	17
3.4.6	FNs barnekonvensjon	12	4.3	Kommunale myndigheters ansvar	19
3.4.7	FNs rasediskrimineringskonvensjon	12			
3.5	Generell nasjonal rett med særlig betydning for den samiske befolkningen	12	5	Budsjettmessige rammebetingelser for samepolitikken	21
3.5.1	Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven)	12	6	Regjeringens prioriteringer i samepolitikken	25
3.5.2	Lov om barnehager (barnehageloven)	13	6.1	Tillit og demokrati	27
3.5.3	Lov om universitet og høyskoler (universitets- og høyskoleloven)	13	6.2	Regjeringens prioriteringer i forsoningspolitikken	27
3.5.4	Lov om barnevern (barnevernsloven)	13	7	Økonomiske og administrative konsekvenser	29
3.5.5	Lov om kommunale krisesenter-tilbud (krisesenterloven)	14		Litteraturliste	30

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENT

Meld. St. 8

(2025–2026)

Melding til Stortinget

Samisk språk, kultur og samfunnsliv

*Tilråding fra Kommunal- og distriktsdepartementet 27. mars 2026,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Innledning

Sametinget og regjeringen ble under konsultasjoner om ny budsjettordning for Sametinget i 2018, enige om at overføringene til Sametinget som et utgangspunkt skulle samles over statsbudsjettet på én budsjettpost. Samtidig ble Sametinget og regjeringen enige om at det fra statsbudsjettet 2019 skulle etableres en ordning hvor regjeringen hver vårsesjon legger fram en kortfattet situasjonsbeskrivelse og framoverskuende melding til Stortinget om samiske forhold. Sametinget og regjeringen var enige om at meldingen skal omtale utviklingstrekk for samisk språk, kultur og samfunnsliv og tjenestetilbudet til samiske innbyggere. Videre var Sametinget og regjeringen enige om at det i meldingen kan redegjøres for regjeringens mål i samepolitikken og hva regjeringen anser som de viktigste utfordringene framover. Sametingets vurderinger skal komme fram i meldingen. Det ble under konsultasjonene også enighet om at Sametingets årsmelding/årsrapport skal være fast vedlegg til stortingsmeldingen, og å avvikle daværende ordning om årlige meldinger om Sametingets virksomhet fra foregående år.

Denne stortingsmeldingen oppsummerer de rettslige, budsjettmessige og forvaltningsmes-

sige rammebetingelsene som ligger til grunn for regjeringens samepolitikk. Formålet er å gi et kunnskapsgrunnlag for å forstå hvordan staten legger til rette for samisk språk, kultur og samfunnsliv og enkelte forhold som påvirker måloppnåelsen.

Meldingen er avgrenset til å omhandle rammebetingelser som ligger til grunn for samepolitikken som føres i dag, på tvers av sektorer. Den beskriver de overordnede rammene som gjør det mulig for statlige og kommunale myndigheter, og for Sametinget, å ivareta sine roller og sitt ansvar. Meldingen inneholder også en kort redegjørelse av regjeringens mål og prioriteringer for samepolitikken i stortingsperioden.

Sametingets merknad

Den nye budsjettordningen fra 2019 gir Sametinget større frihet til selv å prioritere samepolitiske saker. Samtidig legges det fram en årlig framoverskuende melding til Stortinget i vårsesjonen om samepolitikken, hvor utviklingstrekk for samisk språk, kultur og samfunnsliv, utviklingstrekk i tjenestetilbudet til samiske innbyggere og

utfordringer i det samiske samfunnet kommer frem. For Sametinget er det viktig at disse meldingene tar for seg samepolitikkenes utvikling og regjeringens prioriteringer, slik at de danner et konkret grunnlag for budsjettprosesser og målrettede satsinger på samiske formål.

Sametinget registrerer imidlertid at denne stortingsmeldingen i begrenset grad tilfører ny eller utdypende informasjon. Siden meldingen i

stor grad beskriver eksisterende rammer, fremstår det som uklart hvordan den skal oppfylle intensjonen om å være et framoverskuende dokument som tar tak i de viktigste utfordringene i samepolitikken. Etter Sametingets vurdering burde meldingen i større grad ha tydeliggjort regjeringens politiske ambisjoner og pekt ut retningen for nødvendige prioriteringer.

2 Regjeringens grunnlag for samepolitikken

Etter mange år med fred og framgang, har de siste årene vært preget av utrygghet med krig i Europa, mer kriminalitet, økonomisk uro og en voksende klima- og naturkrise. Samtidig står vi overfor store omstillinger med knapphet på arbeidskraft, viktige omsorgsoppgaver overfor en aldrende befolkning, overgang til fornybare energikilder og utvikling av ny teknologi.

Tiden vi lever i påvirker også den samiske befolkningen. Regjeringen er opptatt av å føre en politikk som beskytter demokratiet og ivaretar de rettsprinsipper som ligger til grunn for samepolitikken.

Under åpningen av det 3. sameting i 1997 beklaget Hans Majestet Kong Harald på vegne av den norske stat den uretten samene var blitt utsatt for:

Den norske stat er grunnlagt på territoriet til to folk – nordmenn og samer. Samisk historie er tett flettet sammen med norsk historie. I dag må vi beklage den urett den norske stat tid-

ligere har påført det samiske folk gjennom en hard fornorskningsspolitikk. Den norske stat har derfor et særlig ansvar for å legge forholdene til rette for at det samiske folk skal kunne bygge et sterkt og levedyktig samfunn. Det er en hevdvunnen rett basert på samenenes tilstedeværelse i sine områder som går langt tilbake i tiden.

Disse formuleringen er fortsatt viktige utgangspunkt for regjeringens samepolitikk.

Regjeringens målsetting for samepolitikken er å gi flere muligheten til å lære samiske språk og få økt kunnskap om samisk kultur. Regjeringens samepolitikk skal også bidra til forsoning, forståelse og utvikling av samiske samfunn.

Samepolitikken i Norge bygger på nasjonale rettsregler og folkerettslige, menneskerettslige forpliktelser. Samepolitikk skal sikre likeverd mellom samene og majoritetsbefolkningen og sikre samene reelle muligheter til selvbestemmelse innenfor rammene av den norske staten.

3 Rettslige rammer for samepolitikken

Sannhets- og forsoningskommisjonen viser i sin rapport til at Norge alltid har vært et flerkulturelt samfunn, der nordmenn og samer har lang historie. Fornorskningspolitikken, som fra 1840-tallet fikk fotfeste på flere samfunnsområder, både i lover og regelverk, i praktisk politikk og som ideologi, hadde imidlertid som konsekvens at mange samer mistet sine språk, sin kultur og sine tradisjoner.

Alta-saken rundt 1980 defineres ofte som et vendepunkt for anerkjennelsen av samiske rettigheter i Norge.¹ Utviklingen av samenes rettslige stilling bygger på samerettsutvalgets NOU 1984: 18 *Om samenes rettsstilling*, samekulturutvalgets NOU 1985: 14 *Samisk kultur og utdanning* og NOU 1987: 34 *Samisk kultur og utdanning*. Samerettsutvalgets og samekulturutvalget la til grunn at norske myndigheter har et ansvar for å sikre samisk samfunnsliv og kultur gjennom lovgivning og andre tiltak. Stortinget fulgte opp disse utredningene blant annet gjennom å etablere Sametinget og vedta sameloven og Grunnlovens bestemmelse om samene.

Senere avga Samerettsutvalget sin andre delutredning NOU 1997: 4 *Naturgrunnlaget for samisk kultur*. Denne utredningen dannet grunnlaget for *Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark (Finnmarksloven)*. Samerettsutvalget ble gjenoppnevnt i 2001. Utvalget utredet i NOU 2007: 13 *Den nye same retten* retten til og bruk av land og vann i samiske områder sør for Finnmark fylke.

Siden Alta-saken har det skjedd en betydelig utvikling av samenes rettigheter og posisjon i samfunnet. Sametinget har fått myndighet som folkevalgt organ, og som et organ som målbærer samenes syn overfor myndighetene i saker som berører samiske interesser. Vi ser også at samiske språk og samisk kultur har blitt styrket og løftet fram i ulike sektorer og på ulike samfunnsområ-

Boks 3.1 Grunnloven § 108

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at det samiske folk, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Kilde: Lovdata

der. En utvikling som et bredt flertall i Stortinget har stilt seg bak.

3.1 Grunnloven § 108

Norske myndigheter har i Grunnloven § 108 fastsatt en rettslig og politisk forpliktelse til å tilrettelegge forholdene slik at samene selv skal kunne sikre og påvirke det samiske samfunnets utvikling. Paragrafen gir samene i Norge en aktiv rolle i å ivareta sine interesser. Grunnlovsbestemmelsen omfatter både vern og utvikling av samisk kultur, i bred forstand.

3.2 Sameloven

Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) konkretiserer de overordnede prinsippene i Grunnloven § 108. Loven er en rettslig ramme som sikrer samene i Norge muligheten til selv å bevare og utvikle samiske språk, samisk kultur og samfunnsliv. Sameloven gir samene politisk innflytelse gjennom Sametinget, gir bestemmelser om Sametingets arbeidsområde og myndighet, valg til Sametinget og Sametingets administrasjon. Sameloven inneholder også bestemmelser om bruk av samiske språk (lovens bestemmelser under kapittel 3) og om konsultasjoner (lovens bestemmelser under kapittel 4).

I forarbeidene til sameloven la regjeringen fram prinsipielle synspunkter knyttet til samene

¹ Alta-saken var en politisk konflikt fra rundt 1968 til 1982, hvor samiske interesser og miljøverninteresser gikk mot en storskala vannkraftutbygging av Alta-Kautokeinovassdraget. Saken fikk stor betydning for utviklingen av norsk samepolitikk. Kilde: Store norske leksikon.

som minoritetsbefolkning i Norge. Regjeringen uttalte at

samene er en egen etnisk gruppe – et eget folk – med bosetningstradisjoner i landet og tilstøtende områder fra før den norske stat ble dannet.

Kilde: Ot.prp. nr. 33 (1986–87) *Om lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold*

Uttalelsene viser at samenes status som minoritet og urfolk var fastslått da sameloven ble foreslått av regjeringen og behandlet i Stortinget i 1987.

I proposisjonen ble det lagt vekt på at Sameingets myndighet skulle utvikles i takt med tingets egen oppfatning og det generelle samfunnsyn på samenes stilling i Norge.

3.3 Menneskerettsloven

21. mai 1999 trådte Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) i kraft. Med denne loven har Norge sikret at de internasjonale menneskerettighetskonvensjonene som er nevnt i lovens § 2 er en del av norsk lov. Disse konvensjonene er FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK), FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, FNs barnekonvensjon, FNs konvensjon om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner og FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). De nevnte konvensjonene er relevante for samepolitikken i Norge, men den mest relevante for vern av samenes kulturutøvelse er FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27.

Det følger av menneskerettsloven § 3 at dersom det oppstår motstrid mellom norsk lov og de internasjonale menneskerettighetskonvensjonene som er nevnt i § 2, skal konvensjonen gå foran.

Menneskerettslovens formål er å styrke menneskerettighetenes stilling i norsk rett, jf. lovens § 1. Formålsbestemmelsen styrker menneskerettighetene i norsk rett generelt, ikke bare de rettigheter som inkorporeres i norsk lov ved menneskerettsloven. Formuleringen understreker med andre ord at menneskerettskonvensjoner som ikke blir inkorporert ved lovens § 2, skal anses som tungtveiende rettskilder. Dette gjelder blant annet ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater.

3.4 Folkerettslige rammer for samepolitikken i Norge

Samepolitikken i Norge er også forankret i ulike folkerettslige instrumenter som pålegger staten forpliktelser overfor samene som urfolk.

3.4.1 FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter fra 1996

Artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter er en sentral bestemmelse i internasjonal rett for vern av minoriteter. I bestemmelsen er det nedfelt at

i de stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter, skal de som tilhører slike, ikke berøves retten til, sammen med andre medlemmer av sin gruppe, å dyrke sin egen kultur, bekjenne og praktisere sin egen religion, eller bruke eget språk.

Artikkel 27 beskytter ikke bare mot statlige inngrep som begrenser en minoritets utøvelse av sin kultur, men pålegger også statene en plikt til å sikre minoriteten mot inngrep fra andre, for eksempel andre offentlige organer eller private interesser. Det er videre en alminnelig tolkning at bestemmelsen hjemler krav om positive tiltak fra myndighetenes side for å oppfylle forpliktelsene.

Artikkel 27 i FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter har, etter at konvensjonen ble inkorporert i norsk lov, vært omtalt i flere høyesterettsavgjørelser om samiske forhold.

3.4.2 ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater

Norge ratifiserte, som første land, ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater 19. juni 1990, etter at Stortingets hadde vedtatt å samtykke til ratifikasjon. Konvensjonen trådte i kraft 5. september 1991. I proposisjonen om samtykke til ratifikasjon ble klargjort at konvensjonen for Norges del gjelder for samene i Norge, noe Stortinget sluttet seg til gjennom behandlingen av saken.

Konvensjonen har bestemmelser om urfolks rett til selv å bestemme over sin kulturelle utvikling, til å lære og bruke eget språk og til å opprette egne institusjoner til å representere seg overfor myndighetene. Konvensjonen anerkjenner videre urfolks ønsker om og behov for kontroll over egne institusjoner, sin egen livsform og økonomiske utvikling. Dette innebærer en anerkjennelse av

urfolks ønske om å opprettholde og videreutvikle sin egen identitet, språk og religion, innen rammen av de statene de lever i. Konvensjonen har videre bestemmelser om blant annet landrettigheter, sysselsetting og arbeidsliv, opplæring, trygd og helse. ILO-konvensjon nr. 169 etablerer minimumsstandarder for rettslig beskyttelse av urfolk.

Som følge av ratifikasjonen har regjeringen etter konvensjonens artikkel 6 nr. 1 bokstav a rettslig forpliktet seg til å

konsultere de vedkommende folkene, ved hensiktsmessige prosedyrer og spesielt gjennom deres representative institusjoner, når det overveies å innføre lovgivning eller administrative tiltak som kan få direkte betydning for dem.

I tillegg står det i artikkel 6 nr. 2 at

[k]onsultasjoner som finner sted ved anvendelse av denne konvensjonen, skal foregå i god tro, i former som er tilpasset forholdene, og med målsetting om å oppnå enighet om eller samtykke til de foreslåtte tiltakene.

Stortinget vedtok 7. juni 2021 å lovfeste regler om konsultasjoner i sameloven. Sametinget hadde samtykket i lovforslaget som ble vedtatt. De nye lovbestemmelsene trådte i kraft 1. juli 2021. Det følger av loven at konsultasjonsplikten gjelder for alle forvaltningsnivåer. Samtidig med at loven trådte i kraft, ble det lansert en veileder for kommuner og fylkeskommuner om konsultasjoner med samiske interesser.

I sameloven § 4-6 første ledd første punktum står det at:

Konsultasjonene skal gjennomføres i god tro og med formål om å oppnå enighet.

Ordlyden ligger tett opptil formuleringene i ILO-konvensjonen artikkel 6, også FNs erklæring om urfolks rettigheter artikkel 19. Det følger av sameovens ordlyd at myndigheter på alle nivåer skal etterstrebe å komme til enighet eller oppnå samtykke i konsultasjoner. Det stilles ikke krav om at enighet eller samtykke skal oppnås i enhver sak der samiske rettighetshavere er berørt.

Høyesterett har uttalt at dersom et inngrep fra myndighetene fullstendig river bort livsgrunnlaget for minoriteten, vil det kreves fritt og informert forhåndssamtykke.²

² HR-2017-2428-A (Reintallsreduksjon I) avsnitt 74.

3.4.3 FNs erklæring om urfolks rettigheter

FNs generalforsamling vedtok 13. september 2007 en erklæring om urfolks rettigheter, etter at den var utarbeidet i en prosess med tett samarbeid mellom statene og ulike urfolksgrupper.

Norske myndigheter deltok aktivt i arbeidet med urfolkserklæringen siden oppstarten i 1984. Sametinget deltok hele tiden som fast representant i den norske delegasjonen under forhandlingene i FN om erklæringen.

Selv om erklæringen ikke i seg selv er rettslig bindende, inneholder erklæringen viktige standarder. Erklæringen legger viktige føringer for å forstå hvilke rettigheter urfolk har, blant annet om grunnleggende behov som helse og utdanning, i tillegg til bestemmelser om bruk av og rett til tradisjonelle ressurser og landområder.

Som Høyesterett har uttalt i (HR-2018-456-P (Nesseby)), anses erklæringen som et sentralt dokument innenfor urfolksretten, blant annet som følge av at den reflekterer folkerettslige prinsipper på området og har fått støtte fra svært mange stater. De enkelte bestemmelsene i erklæringen synes ikke å gå lenger enn det som følger av bindende konvensjoner, i første rekke ILO-konvensjonen nr. 169.³

Ved vedtakelsen i 2007 var hovedelementene i erklæringen allerede gjennomført i norsk rett, særlig gjennom sameloven, Finnmarksloven og de daværende konsultasjonsprosedyrene.⁴

Sametingets merknad

FNs erklæring om urfolks rettigheter (UNDRIP) gjenspeiler de rettslige forpliktelser som er knyttet til menneskerettighetsbestemmelsene i FN-pakten, ulike multilaterale menneskerettighets-traktater og sedvanerett. Erklæringen bygger videre på statenes generelle menneskerettighetsforpliktelser og er forankret i grunnleggende menneskerettighetsprinsipper som ikke-diskriminering, selvbestemmelse og kulturell integritet, som er innlemmet i bredt ratifiserte menneskerettighetstraktater. I tillegg knytter erklæringen seg til et konsekvent mønster i internasjonal og statlig rettspraksis.

Norges Høyesterett slår i Nessebydommen (HR-2018-456-P) fast at FNs erklæring om urfolks rettigheter «må anses som et sentralt dokument innenfor urfolksretten, blant annet som følge av

³ HR-2018-456-P (Nesseby) avsnitt 97.

⁴ Konsultasjonsprosedyrene ble lovfestet i sameloven kapittel 4 1. juli 2021.

at den reflekterer folkerettslige prinsipper på området og har fått støtte fra svært mange stater».

Erklæringen er framforhandlet i et samspill mellom stater og urfolksrepresentanter, deriblant samiske, og utgjør dermed både et folkerettslig og politisk uttrykk for urfolks egen forståelse av sine rettigheter og for statenes aksepterte forpliktelser.

3.4.4 Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter

Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter ble vedtatt av Europarådets ministerkomité i 1994, og Norge ratifiserte konvensjonen i 1999. Rammekonvensjonen er den første juridisk bindende multilaterale avtalen om vern av nasjonale minoriteter. I proposisjonen om samtykke til ratifikasjon går det fram at samene oppfyller kriteriene for å kunne regnes som nasjonal minoritet i henhold til konvensjonen, jf. St.prp. nr. 80 (1997–98) kapittel 3.4.

Folkerettslig er Norge derfor bundet av rammekonvensjonens forpliktelser, også overfor samene. Med henvisning til at samenes rettigheter etter ILO-konvensjon nr. 169 går lenger, var Sametingets syn, fram til femte rapporteringsrunde i 2020, at samene ikke ønsket å bli omfattet av Norges politikk overfor de nasjonale minoritetene. Da samene og samiske forhold for første gang ble omtalt i Norges rapport om oppfølgingen av rammekonvensjonen i 2020, ble det lagt vekt på at det ikke medførte endringer av samenes rettigheter som urfolk og oppfølgingen av staten Norges urfolksrettslige forpliktelser.

Sametingets merknad

Sametingets motivasjon for å møte representanter fra Europarådet i 2020 om beskyttelse av nasjonale minoriteter var særskilt grunnet i at konvensjonen pålegger medlemslandene å beskytte minoritetenes språk, herunder samisk språk. Rapporten fra Europarådets rådgivende komité satte dessverre i stor grad de samiske språkspørsmålene opp mot de nasjonale minoritetens språk. Det resulterte i en uheldig blanding av urfolks rettigheter og minoriteters rettigheter. Fra Sametingets side oppleves det som lite konstruktiv ettersom det handler om ulike rettstilstander.

Sametinget syn er fortsatt at samene ikke skal være omfattet av Norges politikk overfor de nasjonale minoritetene, og at Europarådets ram-

mekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter ikke angår det samiske folket i Norge direkte.

3.4.5 Den europeiske pakten for regions- eller minoritetsspråk

Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten) ble vedtatt i 1992 av Europarådet med det formål å verne minoritetsspråk, slik at europeisk kultur bevares som en forent og mangfoldig kultur. Norge ratifiserte pakten 10. november 1993, og den trådte i kraft 1. mars 1998.

Minoritetsspråkpakten forplikter nasjonalstatene til å gjennomføre konkrete tiltak for å bevare regional- og minoritetsspråk, slik at de blir synlige både i politikken, i lovgivningen og i praksis.

Når et land ratifiserer minoritetsspråkpakten, skal del II av pakten gjelde for alle regions- eller minoritetsspråk i landet. Norge har definert nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk, kvensk, romanes og romani som regions- eller minoritetsspråk.

I tillegg kan staten velge å forplikte seg til bestemmelser under del III. Disse bestemmelsene er mer omfattende og har mer detaljerte regler for blant annet utdanning, rettsvesen, offentlig forvaltning, media og kultur. I Norge er nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk språk omfattet av del III. Nordsamisk har vært omfattet av del III i minoritetsspråkpakten fra Norge ratifiserte minoritetsspråkpakten. Når det gjelder sørsamisk og lulesamisk, sendte norske myndigheter 14. oktober 2021 en erklæring til Europarådet om at Norge forpliktet seg under del III også for disse språkene.

Minoritetsspråkpakten har mer detaljerte og mer omfattende regler om språkkrettheter enn rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter har.

Sametingets merknad

Sametinget påpeker at det er vesentlige forskjeller i status og rettighetsvern mellom urfolksspråk og minoritetsspråk. Samiske språk er likevel omfattet av Den europeiske pakten for regions- eller minoritetsspråk, fordi det innenfor Europarådet ikke finnes et eget konvensjonsbasert rammeverk som særskilt omhandler urfolk og deres språk.

Sametinget er fornøyd med at sørsamisk og lulesamisk nå også er omfattet av del III av språkpakten. Sametinget viser til at også pite-, ume- og skoltesamisk, som også er samiske språk på norsk side av Sápmi, bør være omfattet av beskyt-

telsen etter del II i pakten. Det er ingen pite-, ume- eller skoltesamiske kommuner med i dagens forvaltningsområde for samiske språk, men disse språkene har også sine språkområder på norsk side av Sápmi.

3.4.6 FNs barnekonvensjon

Norge ratifiserte FNs konvensjon om barnets rettigheter i 1991. Den ble inkorporert i menneskerettsloven i 2003 og har derfor status som norsk lov. Ved motstrid går konvensjonens bestemmelser foran bestemmelser i annen lovgivning. Barnekonvensjonen inneholder flere artikler som pålegger staten en plikt til å ivareta samiske barns rett til å bevare sin samiske identitet og utøve sin kultur, sitt språk og sin religion, blant annet artikkel 2, artikkel 8, artikkel 12, artikkel 20 og artikkel 30.

3.4.7 FNs rasediskrimineringskonvensjon

FNs rasediskrimineringskonvensjon ble vedtatt av FNs Generalforsamling i 1965 og trådte i kraft i 1969. Norge ratifiserte konvensjonen i 1970. Konvensjonen er inkorporert i norsk lov gjennom likestillings- og diskrimineringsloven. Konvensjon pålegger Norge å avskaffe all forskjellsbehandling på bakgrunn av rase, hudfarge, avstamning eller etnisk opprinnelse. Rasediskrimineringskomiteen, som etter konvensjonen har ansvar for å følge opp hvordan statene følger opp konvensjonens bestemmelser, har ved flere anledninger oppfordret Norge til å styrke tiltakene for å ivareta samene og samiske rettigheter.

3.5 Generell nasjonal rett med særlig betydning for den samiske befolkningen

Statens ansvar for å sikre hensynet til den samiske befolkningen blir blant annet ivaretatt i lover, forskrifter og årlige budsjettvedtak. Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (same-loven), lov om barnehager (barnehageloven), lov om grunnskoleopplæringa og den videregående opplæringa (opplæringsloven), lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven) og lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven), er eksempler på lover som inneholder bestemmelser som regulerer forpliktelsene statlige myndigheter, kommuner og fylkeskommuner har overfor den samiske befolkningen.

3.5.1 Lov om grunnskoleopplæringa og den videregående opplæringa (opplæringsloven)

Alle samiske elever har etter opplæringsloven § 3-2 første ledd rett til opplæring i samisk, uansett hvor i landet de bor.

Etter opplæringsloven § 3-2 andre ledd har alle elever som bor i språkutviklingskommuner eller språkvitaliseringskommuner rett til opplæring i og på samisk. Når minst ti elever i en annen kommune enn språkutviklingskommuner og språk-vitaliseringskommuner ønsker opplæring i og på samisk, har de etter opplæringsloven § 3-2 tredje ledd rett til det. Kravet om minst ti elever gjelder til sammen ti elever på alle klassetrinnene i hele kommunen. Retten står ved lag så lenge det er minst seks elever igjen som ønsker slik opplæring.

Etter opplæringsloven § 6-2 første ledd har samiske elever i den videregående opplæringen rett til opplæring i samisk. Denne retten gjelder selv om eleven ikke hadde opplæring i samisk i grunnskolen, og uavhengig av hvor eleven bor i landet. Eleven velger hvilket samisk språk de skal ha opplæring i – nordsamisk, lulesamisk eller sørsamisk. Etter § 6-2 andre ledd har alle elever (uavhengig av om de har samisk bakgrunn eller ikke) som har hatt opplæring i eller på samisk i grunnskolen, rett til opplæring i samisk i den videregående opplæringen. Elevene har ikke rett til å velge et annet samisk språk i videregående opplæring enn det samiske språket de hadde opplæring i på grunnskolen.

Sametingets merknad

Sametinget mener at samiske elevers rettigheter ikke er godt nok ivaretatt i opplæringsloven. Sametinget fremmet under konsultasjonene om ny opplæringslov forslag til endringer/tillegg i flere av opplæringslovens paragrafer.

Under konsultasjonene var Sametinget kritisk til at lovforslaget ikke åpnet for å utvide Sametingets myndighet til å fastsette samisk innhold i det samiske læreplanverket, slik Sametinget i dag fastsetter innholdet i nasjonale læreplaner. Sametinget fikk under konsultasjonene heller ikke gjennomslag for forslaget om å innføre en rett til opplæring i og på samisk i ytterligere to fag for elever med samisk utenfor forvaltningsområdet for samiske språk.

Sametinget mener at det i opplæringsloven må innføres en regel om at alle læremidler skal foreligge på bokmål, nynorsk, nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk til samme tid. Loven må etter Sametingets syn også inneholde en rett til hospiterings-

opphold når en elev mottar fjernundervisning i samisk. Retten til læremidler på samisk bør etter Sametingets syn også blir ivaretatt i loven.

For at samiske elever med særskilte behov skal få den undervisningen de har krav på, mener Sametinget at vurderingsgrunnlaget under opplæringslovens § 11–8 må utvides til også å gjelde språklig og kulturell bakgrunn. Sametinget har ikke fått gjennomslag for et slikt syn.

3.5.2 Lov om barnehager (barnehageloven)

Det følger av barnehageloven § 2 tredje ledd at barnehagen skal

ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.

I forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver er det i punkt 1 slått fast at «[s]amiske barn i barnehage skal få støtte til å bevare og utvikle sitt språk, sin kunnskap og sin kultur uavhengig av hvor i landet de bor».

Barnehagetilbudet til samiske barn, både innenfor og utenfor forvaltningsområdene, er regulert i barnehageloven § 10 tredje ledd:

Kommunen har ansvar for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.

Barnehageloven gir ikke samiske barn en rett til et samisk barnehagetilbud, men fastslår kommunens ansvar for å gi samiske barn innenfor forvaltningsområdene et barnehagetilbud som bygger på samisk språk og kultur. For samiske barn utenfor forvaltningsområdene skal kommunen legge til rette for at samiske barn kan få utviklet sitt språk og sin kultur.

Sametingets merknad

Situasjonsbeskrivelsen i Meld. St. 13 (2022–2023) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv – Kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnskole og høyere utdanning* peker på at samisk barnehagesektor sliter med ulike utfordringer. Etter Sametingets syn er det en stor utfordring at barnehageloven er uklar når det gjelder samiske barns rett til samisk-språklig barnehage. Sametinget mener barnehageloven må synliggjøre og tydeliggjøre samiske barns rett til samiskspråklig barnehagetilbud,

samt at samisk innhold og kravet om samisk språkkompetanse hos ansatte i samiske barnehager tydeliggjøres i rammeplan for barnehagen.

3.5.3 Lov om universitet og høyskoler (universitets- og høyskoleloven)

I universitets- og høyskoleloven av 2024 er samisk tatt inn i loven som tydelig likestilt med norsk. Den gamle bestemmelsen om norsk fagspråk er utvidet til å også gjelde samisk, ved at det i § 2-3 er en regel om at institusjonene som har «et særskilt ansvar for samisk forskning og høyere utdanning, har ansvar for å bruke, utvikle og styrke samisk fagspråk». Det er også innført et krav om at undervisningsspråket ved universiteter og høyskoler som hovedregel skal være norsk eller samisk. Se omtale i Prop. 126 L (2022–2023) *Lov om universiteter og høyskoler* punkt 6.3.

Med virkning fra 1. august 2025 ble forskrift til universitets- og høyskoleloven endret slik at studenter ved de institusjonene som er gitt et særlig ansvar for samisk forskning og høyere utdanning, har rett til å levere selvstendig arbeid (som bachelor- og masteroppgaver) på samisk, men at institusjonene kan gjøre unntak dersom det er faglig begrunnet. (Se forskriften § 5-3.)

Som en oppfølging av Meld. St. 20 (2023–2024) *Opptak til høyere utdanning* ble det i 2025 vedtatt ny opptaksforskrift, der det fra 2028 er innført ett tilleggspoeng for søkere som har samisk som førstespråk i videregående opplæring. Formålet er at dette skal bidra til at flere velger samisk som førstespråk (forskriften § 5-7).

Det er også vedtatt endringer i hvem som kan konkurrere i kvote for søkere med samisk språkkompetanse, og i kvoterekkefølgen for samisk kvote. Hensikten er å sikre at kvoten brukes for søkere som er funksjonelt samiskspråklige, og hindre at kvoten reelt sett blir en øvre grense. (Se forskriften § 5-10).

3.5.4 Lov om barnevern (barnevernsloven)

Barnevernsloven har flere bestemmelser som skal bidra til å ivareta barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn. Bestemmelsene har særskilt betydning for samiske barn. I ny barnevernslov som trådte i kraft 1. januar 2023, er denne plikten tydeliggjort med ny bestemmelse i § 1-8 Barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn. I lovbestemmelsen står det at:

Barnevernet skal i sitt arbeid ta hensyn til barnets etniske, kulturelle, språklige og religiøse

bakgrunn i alle faser av saken. Samiske barns særskilte rettigheter skal ivaretas.

Dette innebærer at barnevernet har et ansvar for å ta tilstrekkelig hensyn til samiske barns språklige og kulturelle rettigheter på alle stadier og faser av en barnevernssak, det vil si all saksbehandling, handlinger og avgjørelser i barnevernet, ikke bare ved valg av fosterhjem og institusjon. Det skal dermed tas hensyn til barnets bakgrunn både i en undersøkelse, i valg av hjelpetiltak og i valg av tiltak utenfor hjemmet, ved opphold i institusjon eller fosterhjem, og i barnevernets oppfølgingsarbeid. Barnevernsloven er fra 1. januar 2026 oversatt til samisk.

3.5.5 Lov om kommunale krisesentertilbud (krisesenterloven)

Krisesenterloven § 3 ble endret med virkning fra 1. januar 2026, og i nytt andre ledd er det lovfestet at de særskilte rettighetene til samer skal ivaretas i krisesentertilbudet. Bestemmelsen gir ikke nye rettigheter til samiske voldsutsatte, men tydeliggjør ansvaret kommunene allerede har til å gi et individuelt tilbud til samer. Formålet er å øke oppmerksomheten om samer både som gruppe og individ, og med det gi et bedre krisesentertilbud til samiske kvinner, menn og barn, i tråd med nasjonal lovgivning og internasjonale konvensjoner Norge er forpliktet etter.

Det er store forskjeller i landet med hensyn til hvor stor andel av befolkningen som har samisk bakgrunn, og behovet for tilrettelegging vil derfor variere mellom de ulike kommunene og krisesentrene. Det vil være opp til kommunene selv å vurdere hvordan tilbudet best skal organiseres, og hvilken kompetanse de trenger for å gi et godt tilbud til den samiske befolkningen. Dette betyr at loven ikke legger føringer på hvilken organisering eller struktur kommunene velger, men er en tydeliggjøring av kravene i loven som gjelder for innholdet i, og kvaliteten på tjenesten.

For samiske barn må bestemmelsen i krisesenterloven § 3 andre ledd ses i sammenheng med tredje ledd om kommunenes plikt til å ivareta barn måte som er tilpasset deres særskilte behov, og sørge for at barn får oppfylt de rettighetene de har etter annet regelverk. Lovfestingen av at de særskilte rettighetene til samer skal ivaretas, innebærer en ytterligere tydeliggjøring av at kommunene skal ha oppmerksomhet på å legge til rette for de særskilte rettighetene til samiske barn, for eksempel språktilrettelegging.

3.5.6 Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)

Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 pålegger kommunene å sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Kommunens ansvar omfatter alle pasient- og brukergrupper, også personer med somatisk eller psykisk sykdom, skade eller lidelse, rusmiddelproblem, sosiale problemer eller nedsatt funksjonsevne. Med «nødvendige helse- og omsorgstjenester» menes et forsvarlig tjenestetilbud som ytes etter en individuell vurdering av den enkeltes behov. Det skal gis et helhetlig, verdig og koordinert helse- og omsorgstjenestetilbud med tilstrekkelig fagkompetanse. Videre pålegger helse- og omsorgstjenesteloven, § 3-10, kommuner innenfor forvaltningsområder for samiske språk å sørge for at samiske pasienter eller brukeres behov for tilrettelagte tjenester blir vektlagt ved utformingen av tjenesten.

3.5.7 Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven)

Pasient- og brukerrettighetsloven gir alle innbyggere rett til nødvendige helse- og omsorgstjenester etter en individuell vurdering, jf. loven § 2-1 og § 2-2. Av loven § 3-2 framgår det at pasienter og brukere har rett til den informasjon som er nødvendig for å få innsikt i sin helsetilstand og innholdet i helsehjelpen eller tjenestetilbudet. I loven § 3-5 er det presisert at informasjonen skal være tilpasset mottakerens individuelle forutsetninger, som alder, modenhet, erfaring og kultur- og språkbakgrunn. Informasjonen skal gis på en hensynsfull måte og personellet skal så langt som mulig sikre seg at mottakeren har forstått innholdet og betydningen av informasjonen. I de spesielle merknadene til bestemmelsen, jf. Ot.prp. nr. 12 (1998–99) *Lov om pasientrettigheter (pasientrettighetsloven)* side 131, er det blant annet uttalt:

Bestemmelsen gjelder for alle pasienter, men de med særlige behov for tilpasset informasjon vil gjerne være barn, personer som har redusert eller manglende evne til å ivareta sine interesser og personer fra minoritetskulturer og de med manglende kunnskaper i norsk. Det er den som yter helsehjelp som har ansvaret for å tilrettelegge informasjonen, eller få dette gjort. I de tilfeller hvor pasienten

er minoritetsspråklig og det er avgjørende at han eller hun skjønner innholdet av informasjonen, må det skaffes tolk. Dette er også aktuelt for den samisktalende delen av befolkningen.

Bestemmelsen må sees i sammenheng med same-loven § 3-3 om rett til svar på samisk og § 3-5 om utvidet rett til bruk av samisk i helse- og omsorgsinstitusjoner i forvaltningsområdet for samiske språk.

3.5.8 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven)

Etter sosialtjenesteloven § 42 har arbeids- og velferdsforvaltningen plikt til å rådføre seg med tjenestemottaker. Bestemmelsen lyder:

Tjenestetilbudet skal så langt som mulig utformes i samarbeid med tjenestemottaker. Det skal legges stor vekt på hva vedkommende mener.

Dette gjelder også samiske tjenestemottakere.

3.5.9 Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven)

Staten skal tilby språklig og kulturelt tilpassede helse- og velferdstjenester, slik at den samiske befolkningen kan bruke sitt språk i sårbare situasjoner. Tolkeloven ble innført fra 1. januar 2022. Tolkeloven stiller krav om at offentlige organer skal bruke kvalifisert tolk når det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet, eller for å yte forsvarlig hjelp og tjenester. Loven gir dispensasjon fra kravet om å bruke kvalifisert tolk fram til 31. desember 2026. I tillegg til en plikt for offentlige organer til å bruke kvalifisert tolk, stiller loven også krav til tolken, som god tolkeskikk, habilitet og taushetsplikt. Det er forbudt å bruke barn som tolk.

Samisk høgskole i Kautokeino har ansvaret for kvalifisering av samiskspråklige tolker. Over Arbeids- og inkluderingsdepartementets budsjett, kap. 671, post 72, er det i 2025 bevilget 1,2 millioner kroner til kvalifisering av tolker i samiske språk. IMDi forvalter midlene. I budsjettforliket for 2024 ble rammebevilgningen til Samisk høgskole over Kunnskapsdepartementets budsjett økt med 7 millioner kroner for å styrke driften, utvide begynneropplæringen og etablere tolkeutdanning i samisk.

Sametingets merknad

Sametinget viser til at tolkeloven skal sikre at den samiske befolkningen får språk- og kultursensitiv tilgang til helse- og velferdstjenester, og understreker at dette forutsetter tilstrekkelig tilgang på kvalifiserte tolker i alle samiske språk. Sametinget mener dagens rekruttering og utdanningskapasitet ikke står i forhold til behovet i tjenesteapparatet, og ser med bekymring på at mangelen på tolker kan svekke både rettssikkerhet og kvaliteten på offentlige tjenester.

Sametinget understreker at ansvaret som er lagt til Samisk høgskole for kvalifisering og utdanning av samiskspråklige tolker må følges opp med forutsigbare og tilstrekkelige økonomiske rammer. Det er behov for en styrket og langsiktig satsing på tolkeutdanning, videreutdanning og rekrutteringstiltak, slik at tolkelovens krav kan oppfylles i praksis i hele det samiske språkområdet.

3.5.10 Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven)

Likestillings- og diskrimineringsloven forbyr diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder eller kombinasjoner av disse grunnlagene. Med etnisitet menes blant annet nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk. Diskrimineringsnemnda håndhever loven. Nemndas myndighet til å håndheve loven følger av diskrimineringsombudsloven.

3.5.11 Lov om reindrift (reindriftsloven)

I det samiske reinbeiteområdet skal reindriftsloven legge til rette for en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift med basis i samisk kultur, tradisjon og sedvane til gagn for reindriftsbefolkningen selv og samfunnet ellers. For å nå disse mål skal loven gi grunnlag for en hensiktsmessig organisering og forvaltning av reindriften. Reindriften skal bevares som et viktig grunnlag for samisk kultur og samfunnsliv.

Loven skal bidra til sikring av reindriftsarealene i det samiske reinbeiteområdet som reindriften viktigste ressursgrunnlag. Ansvaret for sikring av arealene påhviler både innehavere av reindriftsretten, øvrige rettighetshavere og myndighetene.

Utenfor det samiske reinbeiteområdet skal loven legge forholdene til rette for en økologisk og økonomisk bærekraftig utnytting av reinbeite-ressursene med basis i lokal kultur og tradisjon i de områder hvor det er gitt tillatelse til reindrift etter reglene i § 8.

Både i og utenfor det samiske reinbeiteområdet skal loven bidra til å sikre forsvarlig dyrevelferd for tamrein.

3.5.12 Lov om stadnamn (stedsnavnloven)

Stedsnavnloven har som formål å ta vare på stedsnavn som kulturminner og gi felles regler for

skrivemåten av stedsnavn i offentlig bruk. Loven skal sikre hensynet til norske, samiske og kvenske stedsnavn i samsvar med nasjonalt lovverk og internasjonale avtaler og konvensjoner. Ifølge loven er Språkrådet stedsnavntjeneste for norske og kvenske stedsnavn, og Sametinget er stedsnavntjeneste for samiske stedsnavn. Stedsnavntjenesten skal gi veiledning og komme med tilrådingar til vedtaksorganet (Kartverket eller kommuner) ved fastsetting av skrivemåten av stedsnavn.

4 Forvaltningsmessige rammebetingelser for samepolitikken

Samepolitikken som føres i dag bygger på Grunnlovens bestemmelse om at det «påligger statlige myndigheter å legge forholdene til rette for at det samiske folk, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv». Det forplikter staten til å føre en aktiv politikk, der de samisk-språklige og samiske kulturelle perspektivene blir innarbeidet i den generelle politikken. Statlige myndigheter vil ikke alene klare å nå en slik politisk målsetting, også kommunale og fylkeskommunale myndigheter har, i samarbeid med Sametinget, ansvar for å ivareta og utvikle samiske språk, kultur og samfunnsliv.

4.1 Statlige myndigheters ansvar

Kommunal- og distriktsdepartementet har ansvar for å samordne statlig politikk som berører samene i Norge og skal arbeide for helhet og sammenheng i politikken, på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer.

En helhetlig samepolitikk krever god samordning mellom de ulike departementene. Hvert fagdepartement har ansvar for å følge opp samepolitikken innenfor sine sektorområder. Kommunal- og distriktsdepartementet har ulike roller overfor de andre departementene. Departementet skal:

- informere om de samepolitiske målene regjeringen og Stortinget har fastsatt
- følge med på at de ulike departementene følger opp samepolitiske mål og regelverk når de utformer politikk på sine områder
- holde oversikt over bevilgninger til samepolitiske tiltak
- bistå andre departementer når de utreder saksområder som direkte berører den samiske befolkningen
- gi veiledning om konsultasjonsplikten med Sametinget og samiske interesser

Resultatene i samepolitikken kommer i stor grad til syne gjennom arbeidet i andre departementer, i Sametinget og i kommuner og fylkeskommuner. De ulike departementene har ansvar for regelverk som skal ivareta den samiske befolkningen på

sine områder. Det gjelder for eksempel gjennomføringen av konsultasjonsplikten i samiske saker, av samelovens språkregler, av opplæringsloven, av internasjonale konvensjoner og av reindriftsloven. Departementene har i tillegg ansvar for virkningene av tiltak som retter seg mot hele befolkningen, men som kan ha spesielle konsekvenser for samene.

4.2 Sametingets ansvar, organisering og myndighet

Sametinget ble opprettet gjennom lov av 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven). Sametinget ble primært etablert som et representativt folkevalgt organ av og for samene, og er etter hvert blitt tillagt flere oppgaver og er gitt myndighet i lov og/eller forskrift på flere områder.

Det ble i forarbeidene til sameloven lagt vekt på at Sametingets myndighet skulle kunne utvikles over tid, jf. Innst. O. nr. 79 (1986–87) side 9:

Komiteen er enig med departementet i at Sametingets myndighet ikke kan fastlegges en gang for alle. Komiteen er klar over at man ved en eventuell framtidig utvidelse av Sametingets myndighetsområde vil kunne komme i konflikt med andre forvaltningsorganer og forutsetter at disse spørsmålene finner sin avklaring og løsning før nye oppgaver beslutes lagt til Sametinget. Når en har høstet erfaring med Sametingets virksomhet, vil det være naturlig at myndighetsområdet vurderes i forhold til Sametingets arbeid og det alminnelige samfunnssyn.

Videre ble prinsippet om samisk selvråderett lagt til grunn:

Skal samisk kultur overleve også i framtiden [...] forutsetter det at samene gis en vesentlig grad av selvråderett og innflytelse i spørsmål av særlig betydning for den samiske kulturs stil-ling» (Ot.prp. nr. 33 (1986–87) side 67).

Dette innebærer blant annet at samene selv, gjennom Sametinget, skal gjøre prioriteringer for samisk kultur og samfunnsliv, ikke regjeringen.

Sametingets organisering

Sametinget har et parlamentarisk system. Det velges 39 representanter fra syv valgkretser til Sametinget.¹ Sametingsrådet utgår fra flertallet i Sametingets plenum. Sametingsrådet har det politiske ansvaret for Sametingets løpende virksomhet, herunder Sametingets administrative virksomhet. Sametinget består av

1. *plenum* (parlamentsfunksjon med komité- og plenumsmøter som vanligvis avholdes fire ganger i året),
2. *sametingsrådet* (politikkutviklerfunksjon og parlamentarisk ansvarlig overfor plenum),
3. *plenumsledelsen* (plenum velger fem representanter blant de valgte representantene til Sametingets plenumsledelse. Plenumsledelsens oppgaver er å sørge for forvaltningen av Sametingets valgmanntall og sametingsvalget, innkaller til og leder forhandlingene i Sametingets plenum og oversender saker fra sametingsrådet til behandling i fagkomiteene og plenum),
4. *komiteer, nemder, råd og utvalg* (tre fagkomiteer; plan- og finanskomiteen, oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomiteen og nærings- og kulturkomiteen, valgkomite, klagenemd for tilskuddssaker, Sametingets valg nemnd, Sametingets eldreråd, kontrollutvalg, Sametingets ungdomspolitiske utvalg og råd for samer med normbrytende funksjonsvariasjoner),
5. *administrasjon* (parlamentforvaltning, forberede forvaltningssaker for sametingsrådet og Sametingets plenum, sekretariat for sametings-

rådet, saksbehandling av tilskudd og forvaltningsorgan for kulturminneloven, opplæringsloven og stedsnavnloven).

Sametingets virksomhet har dermed fellestrekk med arbeidet til både Stortinget, regjeringen, departementene og direktoratene og dekker de fleste samfunnsområder.

Sametingets myndighet

Sametingets myndighet sorteres i to hovedkategorier, myndighet gitt i lov og/eller forskrifter og myndighet til å fordele økonomiske tilskudd. Sametinget er gitt myndighet i lov/forskrift innenfor seks områder. Dette er:

- Kulturminneloven når det gjelder samiske kulturminner. Denne myndigheten er forskriftsdelegert. I tillegg til formell vedtakskompetanse etter kulturminneloven, omfatter Sametingets ansvar å ivareta samiske kulturminnehensyn i plan- og byggesaker etter plan- og bygningsloven. Sametinget kan fremme innsigelse der planer er i strid med nasjonale og viktige regionale interesser.
- Sameloven § 3-12 sier at Sametinget skal arbeide for vern og utvikling av samisk språk i Norge, jf. Ot.prp. nr. 114 (2001–2002).
- Opplæringsloven når det gjelder myndighet til å fastsette forskrifter om læreplaner for opplæring i samisk språk i grunnskolen og i den videregående opplæringen, og om læreplaner for særskilte samiske fag i den videregående opplæringen (i praksis i fagene språk, duodji, reindrift). Myndigheten er lovdelegert.
- Lovdelegert myndighet til å gi forskrifter om bruk av det samiske flagget, jf. sameloven § 1-6.
- Lovdelegert myndighet til å gi retningslinjer for hvordan virkningen for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv av endret bruk av utmark skal bedømmes. Retningslinjene skal godkjennes av departementet, jf. Finnmarksloven § 4.
- Sametinget er stedsnavnstjeneste for samiske stedsnavn etter stedsnavnsloven. Stedsnavnstjenesten skal gi veiledning og tilråding om skrivemåten av stedsnavn, navneskikk og navnesetting. Tjenesten kan og uttale seg om bruk av stedsnavn

Sametinget oppnevner eller foreslår styremedlemmer til en rekke samiske institusjoner og offentlige virksomheter. I de fleste tilfeller er dette regulert gjennom vedtekter, men i noen tilfeller er opp-

¹ Valgkretsene er: 1) Østre valgkrets: Kommunene Sør-Varanger, Nesseby, Vadsø, Vardø, Båtsfjord, Tana, Berlevåg, Lebesby og Gamvik i Finnmark fylke, 2) Årvågå valgkrets: Kommunene Karasjok, Kautokeino og Porsanger i Finnmark fylke, 3) Nordre valgkrets: Kommunene Nordkapp, Måsøy, Hammerfest, Alta, Hasvik, Loppa, Skjervøy, Kvænangen og Nordreisa i Troms og Finnmark fylker, 4) Gáisi valgkrets: Kommunene Kåfjord, Storfjord, Lyngen, Karlsøy, Tromsø, Balsfjord, Målselv, Bardu, Senja, Tranøy og Sørreisa i Troms fylke, 5) Vesthavet valgkrets: Kommunene Dyrøy, Salangen, Lavangen, Gratangen, Ibestad, Harstad, Bjarkøy, Kvæfjord i Troms fylke og kommunene fra og med Saltdal, Beiarn og Meløy og nordover i Nordland fylke, 6) Sørsamisk valgkrets: kommunene fra og med Rana og Rødøy og sørover i Nordland fylke, Trøndelag fylke, kommunene Surnadal og Sunndal i Møre og Romsdal fylke og kommunene Engerdal, Rendalen, Os, Tolga, Tynset og Folldal i Innlandet fylke og 7) Sør-Norge valgkrets: de kommunene i Møre og Romsdal og Innlandet fylker som ikke tilhører valgkrets 6, samt fylkene Vestland, Rogaland, Agder, Telemark, Buskerud, Vestfold, Akershus, Østfold og Oslo.

gaven regulert i lov, blant annet i reindriftsloven, Finnmarksloven og lov om universiteter og høyskoler.

Sametinget fordeler tilskudd innenfor en rekke områder. Sametinget kan i henhold til sameloven § 2-1 tredje ledd, tredje setning gi forskrift om fordeling og bruk av tilskudd, i noen tilfeller i samråd med aktuelt departement.

Sametinget fordeler årlige bevilgning etter følgende fordeling:

- Samiske språk (blant annet tospråklighetstilskudd til kommuner og fylkeskommuner, språksentre, stipend til elever i videregående opplæring, språkutviklingstiltak og samiske språktiltak i sør-, ume-, pite-, lule- og markasamisk område).
- Oppvekst, opplæring, utdanning og forskning (blant annet tilskudd til gratis samiskspråklig barnehagetilbud, tilskudd samisk språkopplæring i barnehager, prosjekttilskudd og tilskudd til utviklingsarbeid i barnehager, tilskudd til utvikling av pedagogisk materiell, tilskudd til arbeid mot mobbing, tilskudd til utvikling av læremidler og stipend til høyere utdanning).
- Areal, miljø og klima (tilskudd fordeles samiske interesser og rettighetshavere, slik at de gis en reell mulighet til å bli konsultert i saker som berører dem).
- Næringer (ulike tilskuddsordninger hvor målet er å styrke primærnæringene, øke antallet lønnsomme foretak i de samiske lokalsamfunnene og skape sterke og lønnsomme bedrifter med basis i samisk kulturuttrykk).
- Kultur (Sametinget tildeler tilskudd til ulike samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur. Dette omfatter blant annet samiske museer, kulturhus, teatre og festivaler. Tilskuddet skal også bidra til å gi samiske kunstnere gode rammevilkår, øke mengden samisk litteratur, støtte opp om medier og samisk idrett).
- Kulturminnevern (tilskudd til forvaltning av kulturminner og tilskudd til tilrettelegging og formidling av den samiske kulturarven).
- Helse og sosial (tilskudd tildeles ulike fag- og kompetansemiljøer i hele landet).
- Urfolks rettigheter, internasjonalt samarbeid og likestilling (blant annet tilskudd til Sámi Giellagáldu).
- Samarbeidsavtaler (blant annet tilskudd til regionalutviklingsprosjekter).
- Andre tiltak.

Av retningslinjene for finansiering av samisk språk, kultur og samfunnsliv over kap. 560, post

50, punkt 2 framkommer det at den enkelte fagstatsråd har ansvaret for bevilgningsnivået på sine respektive fagområder, inkludert administrative kostnader knyttet til oppgaver og tiltak som Sametinget forvalter. Det betyr at departementene må sørge for at forslag til nye oppgaver med økonomiske konsekvenser blir spilt inn i de ordinære budsjettprosessene. Tilsvarende skal budsjetttrammen over kap. 560, post 50 nedjusteres i tilfeller der oppgaver eller tiltak fases ut eller tilbakeføres fagdepartementene eller andre offentlige organer, jf. retningslinjenes utdypende kommentarer og omtale av retningslinjene under meldingens kapittel 5.

4.3 Kommunale myndigheters ansvar

Skal Norge lykkes med å sikre samiske innbyggere gode tjenestetilbud, der språklige og kulturelle behov og rettigheter ivaretas, kreves det et godt samspill mellom ulike forvaltningsnivå. Beslutninger og politikk på kommunalt og fylkeskommunalt nivå har avgjørende betydning for i hvilken grad samiske språk, samisk kultur og samfunnsliv kan utvikles på en god måte. Kommunene har et ansvar for å tilby samiske innbyggere et likeverdig velferdstilbud. Fylkeskommunene har et særlig ansvar for regional utvikling i bred forstand. En aktiv innsats fra kommunene og fylkeskommunene i samiske områder er et viktig bidrag til videreføring og utvikling av samiske språk, kultur og samfunnsliv.

Det kommunale selvstyret er en del av samfunnsordningen i Norge, og handler grunnleggende sett om at kommunene har myndighet til å ta avgjørelser i lokale saker. Prinsippet om kommunalt selvstyre ble forankret i formannskapsloven i 1873 og ble grunnlovsfestet i 2016. Da fikk Grunnloven § 49 følgende tilføyning:

Innbyggerne har rett til å styre lokale anliggender gjennom lokale folkevalgte organer.

Det kommunale selvstyret er også beskyttet gjennom kommuneloven. Kommuneloven § 2-1 slår fast det kommunale og fylkeskommunale selvstyret, og § 2-2 har bestemmelser om prinsipper for nasjonale myndigheters forhold til det kommunale selvstyret.

Som folkevalgte organ er kommunene en arena der innbyggerne gjennom valg og medvirkning kan være med på å påvirke gjennomføringen av kommunenes samfunnsoppdrag. Kommunene og fylkeskommunene har et selvstendig ansvar

for egen ressursbruk og må tilpasse aktiviteten til inntektene. Regjeringen på sin side må sikre samsvare mellom oppgaver og økonomiske rammer.

Kommuner og fylkeskommuner utøver sitt selvstyre innenfor nasjonale rammer. Kommune-loven slår fast at begrensninger i det kommunale og fylkeskommunale selvstyret må ha hjemmel i lov.

Offentlige organer i forvaltningsområdet for samiske språk har en rekke forpliktelser overfor den samiske befolkningen, blant annet gjennom samelovens språkregler, barnehageloven, opplæringsloven, barnevernloven, krisesenterloven, helse- og omsorgstjenesteloven, sosialtjenesteloven, tolkeloven og stedsnavnloven, jf. omtale under kapittel 3.5. Offentlige organer kan være kommuner, fylkeskommuner eller statlige organer.

Sameloven kapittel 3 inneholder bestemmelser om samiske språkrettigheter og bruk av samiske språk. Flere av samelovens bestemmelser gjelder særlig for kommunene i forvaltningsområdet, mens andre gjelder også fylkeskommu-

ner og statlige myndigheter. Med endringene av samelovens språkregler ble forvaltningsområdet for samiske språk fra 1. januar 2024 delt inn i tre kommunekategorier kalt språkutviklingskommuner, språkvitaliseringskommuner og språkstimuleringskommuner

Kommuner og fylkeskommuner spiller begge en sentral rolle i arbeidet med å styrke de samiske språkene. Kommunene som er innlemmet i forvaltningsområdet for samiske språk har et særskilt ansvar for å tilby informasjon og tjenester til den samiske befolkningen.

Kommunene er viktige samarbeidspartnere for Sametinget. Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med Trøndelag fylkeskommune, Nordland fylkeskommune, Troms fylkeskommune og Innlandet fylkeskommune. Samarbeidsavtalen med Finnmark fylkeskommune er under revidering. Sametinget har også inngått samarbeidsavtaler med bykommunene Tromsø, Bodø, Oslo, Alta, Trondheim og Sør-Varanger.

5 Budsjettmessige rammebetingelser for samepolitikken

Over flere stortingsperioder har det vært bred politisk enighet om at statlige midler til samepolitiske tiltak i størst mulig grad bør kanaliseres gjennom Sametinget. Det er et demokratisk prinsipp at de som erfarer konsekvensene av de politiske beslutningene, også selv får muligheten til å øve innflytelse på politikken som angår dem. Som samenes folkevalgte og representative organ har Sametinget kunnskap om hva som er de største utfordringene og behovene i ulike samiske lokalsamfunn. Sametinget har derfor de beste forutsetningene for å vurdere hvilke samepolitiske tiltak som til enhver tid bør gis prioritet.

Sametinget var fra etableringen og fram til og med 1999 budsjettmessig organisert som et ordinært forvaltningsorgan, hvor årlige bevilgninger ble tildelt på postnivå (drifts- og tilskuddsposter).

I 1993 fikk Sametinget overført forvaltningsansvar for flere ulike samiske saksområder. Tilskuddsordninger som tidligere ble forvaltet av ulike departementer, ble samlet under Kommunal- og arbeidsdepartementets budsjett og overført Sametinget. Sametinget fikk som en del av denne prosessen blant annet delegert myndighet til å fordele og utarbeide retningslinjene for tospråklighetstilskuddet til kommuner og fylkeskommuner innenfor forvaltningsområdet for samiske språk.

Sametinget fikk fra 1999 unntak fra bruttobudsjetteringsprinsippet, og er organisert som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter til bruttoføring utenfor statsbudsjettet (nettobudsjetterert virksomhet).¹ Unntaket fra bruttobudsjetteringsprinsippet ble begrunnet ut fra en målsetting om at Sametinget, som folkevalgt organ, skulle ha større ansvar, frihet og mulighet til å foreta egne prioriteringer innenfor årlige tildelinger over statsbudsjettet.

Stortinget bekrefter unntaket hvert år gjennom nettobevilgninger på 50-poster. Det innebærer at Sametinget kan disponere eventuelle eksterne inntekter fullt ut til virksomhetens formål og få overført resultatet av årets drift til påfølgende driftsår. Sametinget disponerer eventuelle positive årsresultater og har samtidig ansvar for å dekke eventuelt negativt årsresultat.

I anmodningsvedtak nr. 57, 4. desember 2017 ba Stortinget regjeringen i konsultasjon med Sametinget vurdere om alle eller de fleste bevilgninger til Sametinget i forslag til statsbudsjett 2019 skal samles på én budsjettpost som Sametinget selv disponerer.

Med virkning fra statsbudsjettet 2019 besluttet Stortinget, med et bredt flertall, en ny finansieringsordning for Sametinget, der de fleste av bevilgningene som tildeles Sametinget i de årlige statsbudsjettene, er samlet på én 50-post. Kap. 560 Samiske formål, post 50 Samisk språk, kultur og samfunnsliv er en felles budsjettpost, i den forstand at posten finansierer sektorområder som fagdepartementene har et ansvar for å ivareta. Formålet med den nye finansieringsordningen var å gi Sametinget, som folkevalgt organ, ytterligere handlingsrom til selv å disponere årlige bevilgninger etter egne prioriteringer. Det foreligger ingen planer fra regjeringens side om å gjøre ytterligere endringer i ordningen.

Da ny finansieringsordning for Sametinget ble innført i 2019, fastsatte regjeringen samtidig retningslinjer for ordningen.² Formålet med retningslinjene er å håndtere de utfordringene en slik felles post kan skape når det gjelder ansvarfordelingen mellom departementene. Et viktig utgangspunkt er at hvert departement fortsatt har ansvaret for samiske saker innenfor egen sektor. Retningslinjene omhandler kriterier for å holde til-

¹ En bevilgning over en 50-post utgjør en virksomhets netto statstilskudd, altså den delen av en virksomhets aktivitet som finansieres av staten. Nettobudsjettering er i utgangspunktet tilpasset forvaltningsorganer som har inntekter utover bevilgningene som tildeles over statsbudsjettet. Sametinget har ingen slike inntekter av betydning, og motivet for overgangen til nettobudsjettering var ikke knyttet til spørsmålet om friere bruk av inntekter. Unntaket fra bruttobudsjetteringsprinsippet gir likevel Sametinget en stor grad av økonomisk og driftsmessig fleksibilitet. Nettobudsjettering gir Sametinget fullmakt til å velge utgiftsart for tildelte bevilgninger og er slik gitt et ansvar for å føre en forsvarlig bruk av midlene. I følge Reglement for økonomistyring i staten § 1 og 2 er også Sametinget pålagt å bruke statlige midler i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger.

² Finansieringsordning for kap. 560, post 50 Samisk språk, kultur og samfunnsliv – Retningslinjer med utdypende kommentarer.

delinger utenfor fellesposten, de synliggjør fagstatsråders ansvar for bevilgningsnivået på sine respektive områder, og de inneholder punkter om dialog mellom Sametinget og departementene om Sametingets budsjett. I retningslinjene er blant annet praksisen med et årlig møte mellom kommunal- og distriktsministeren, finansministeren og sametingspresidenten videreført. Et viktig formål med retningslinjene er at de skal bidra til at det er balanse og samsvar mellom Sametingets oppgaver og de ressursene Sametinget disponerer. Rammene for Sametingets økonomiforvaltning fastsettes med hjemmel i sameloven § 2-1 tredje ledd, hvor det står at

Sametinget kan delegeres myndighet til å forvalte de bevilgninger som bevilges til samiske formål over det årlige statsbudsjett.

Videre står det at

Departementet fastsetter reglement for Sametingets økonomiforvaltning.

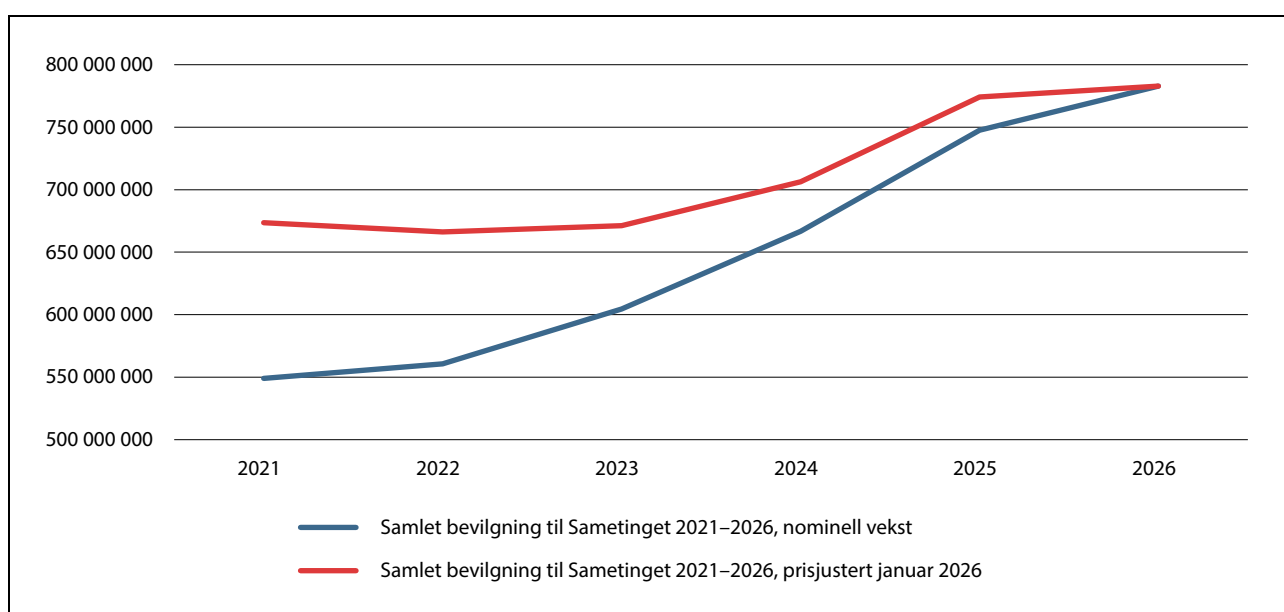
I reglement for Sametingets økonomiforvaltning står det at økonomi- og virksomhetsstyringen i Sametinget skal følge Finansdepartementets Reglement for økonomistyring i staten, Bestemmelser om økonomistyring i staten og rundskriv fra Finansdepartementet, med de tilføyelser og presiseringer som departementet har gitt i reglementet.

Stortinget uttrykker gjennom flertallsmerknader i de ulike fagkomiteenes budsjettinnstillinger

og i Stortingets budsjettvedtak, forutsetninger for bruken av budsjetttrammen bevilget Sametinget under kap. 560 Samiske formål, post 50 Samisk språk, kultur og samfunnsliv. Når Stortinget har vedtatt Sametingets budsjetttramme, blir bevilgningen stilt til Sametingets disposisjon i eget tildelingsbrev fra Kommunal- og distriktsdepartementet.

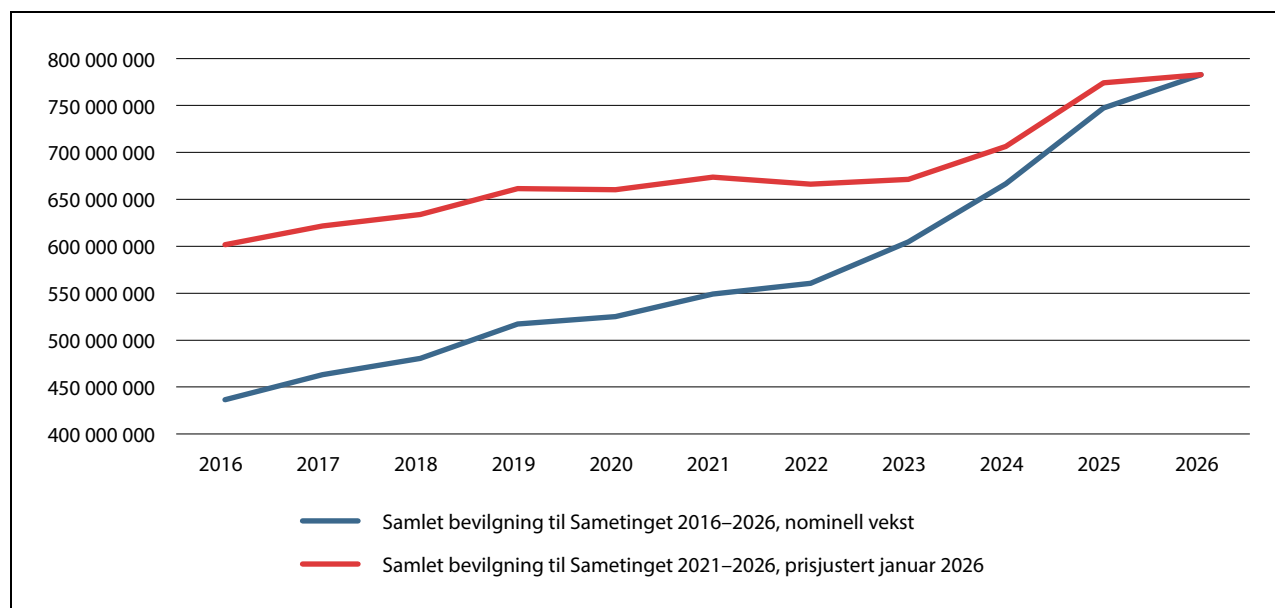
Siden 2021 er bevilgningen til samiske formål og Sametinget økt betydelig. Den samlede bevilgningen til samiske formål har økt fra ca. 1,2 milliard kroner i 2021 til nærmere 2 milliarder kroner i 2026. Sametingets budsjettrammer er i samme tidsperiode økt med 239,9 millioner kroner. I 2026 forvaltet Sametinget 782,9 millioner kroner. Til sammenligning var det foreslåtte statsbudsjettet for 2026 på 2165 milliarder kroner. Den nominelle veksten siden statsbudsjettet 2021 er på 640,6 milliarder kroner siden statsbudsjettet i 2021. Økningen de siste årene skyldes blant annet satsing på forsvar, økte utgifter under folketrygden, økte overføringer til kommunesektoren og pris- og lønnsvekst.

Sametingets samlede bevilgninger var 228,5 millioner kroner i 2006. Justert til prisnivået i januar 2026 tilsvarer dette 387 millioner kroner. Sametingets bevilgning i 2026 er på 782,9 millioner kroner. Når vi korrigerer for prisjustering, er de reelle økningene på bevilgningen til Sametinget fra 2006 til 2026 på 395,9 millioner kroner, målt i 2026-kroner, altså om lag en dobling av det reelle bevilgningsnivået. En del av økningen skyldes at flere kommuner er innlemmet i forvaltningsområdet for samiske språk.

Figur 5.1 Sametingets budsjettutvikling 2021–2026

Kilde: Kommunal- og distriktsdepartementet

Figur 5.2 Sametingets budsjettutvikling 2016–2026

Kilde: Kommunal- og distriktsdepartementet

Sametingets bevilgninger over tid har vært forutsigbare, uten reduksjoner av betydning fra år til år. Sametingets budsjett har økt med 233,9 millioner kroner siden regjeringen Støre tiltrådte i 2021. Regjeringens målsetning har vært å styrke rammevilkårene for å utvikle samiske språk og samisk kultur. Som folkevalgt organ fordeler Sametinget selv etter egne prioriteringer de årlige budsjetttramene basert på forutsetninger satt av Stortinget.

Sametingets merknad

Erfaringen Sametinget har hatt med de årlige meldingene er at det i liten grad har bidratt til å styrke Sametinget på de områdene som de årlige meldingene har behandlet. De tre siste årene har Sametinget fått økninger på bakgrunn av budsjettforliket gjort i forbindelse med behandling av statsbudsjettet i Stortinget. Disse økningene har vært gitt som frie midler slik Sametinget har etterlyst i flere år. Dette er en positiv utvikling, men samtidig viser dette at budsjettordningen slik den er i dag ikke fungerer.

Sametingets økonomiske forutsetninger er i dag avhengige av årlige bevilgninger over statsbudsjettet, fastsatt ensidig av staten. Selv om Sametinget etter 2019 har fått økt frihet til å prioritere midler internt gjennom én samlet budsjettpost, har det ingen reell innflytelse over nivået på de økonomiske rammene. Budsjettspørsmål er unntatt fra konsultasjonsplikten i sameloven, noe som innebærer at Sametinget står uten formell

medbestemmelse i spørsmål som er avgjørende for evnen til å utøve Sametingets mandat. Derfor ber Sametinget om at budsjettordningen innført i 2019 evalueres, og at det etableres en ordning som sikrer reelle budsjettprosesser.

Det er en vedvarende og systematisk diskrepans mellom Sametingets budsjettbehov og de faktiske bevilgningene som gis. Sametinget har over flere år meldt inn behov som ikke er blitt møtt, samtidig som realveksten i budsjettet har vært svak. Parallelt har en økende andel av statlige midler til samiske formål blitt kanalisert utenom Sametingets budsjett, slik at Sametingets andel av de samlede bevilgningene til samiske formål har falt til rundt 40 prosent. Målt mot statsbudsjettet som helhet ligger Sametingets ramme i 2025 på omtrent samme nivå som for over tjue år siden, til tross for økte oppgaver og forventninger.

I Meld. St. 17 (2024–2025) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv – Kommunale tjenestetilbud til samiske innbyggere* er finansierungsordningen til kommunene omtalt. Sametinget mener at finansierungsordninger, ikke reflekterer kommunenes og fylkeskommunenes faktiske merkostnader. Dette skaper økonomisk forskjellsbehandling mellom språkforvaltningskommuner og andre kommuner, siden merkostnadene ikke fanges opp i inntektssystemet, som er det nasjonale rammeverket for fordeling av midler til kommuner og fylkeskommuner. Sametinget mener at finansierungsordningene må forbedres, slik at den ivaretar tjenestene til samiske brukere bedre.

Selv om de nominelle tallene viser vekst i budsjettet, må dette ses i sammenheng med at Sametingets oppgaver og ansvarsområder har økt betraktelig i samme periode, blant annet ved at langt flere kommuner er innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Når man korrigerer for pris- og lønnsvekst, framstår den faktiske realveksten som langt mer moderat enn de nominelle budsjettallene isolert sett kan gi inntrykk av.

De samiske bevilgningene må også sees i sammenheng med veksten i statsbudsjettet for øvrig. En gjennomgang av statens samlede utgifter viser at den andelen som settes av til samiske formål totalt, i realiteten har stått på stedet hvil eller vært fallende over de siste tjue årene. Mens samiske formål utgjorde 0,97 promille av det totale statsbudsjettet på sitt høyeste i 2007, sank denne andelen til 0,72 promille i 2016. I 2025 har andelen steget noe igjen til 0,89 promille, men er fremdeles lavere enn toppnivået for atten år siden.

Ser man spesifikt på Sametingets egen budsjetttramme som andel av statsbudsjettet, er utviklingen enda mer preget av stagnasjon. Sametingets andel utgjorde 0,36 promille i 2004 og nådde på sitt høyeste 0,40 promille i 2008. I 2025 er Sametingets andel igjen nede på omtrent 0,36 promille, som er nøyaktig det samme nivået som for over tjue år siden. Dette illustrerer at selv om

de totale statlige bevilgningene til samiske formål har vist en viss økning de siste årene, har ikke Sametingets egne rammer holdt tritt med den generelle utgiftsveksten i staten.

Sametinget vil også peke på en uheldig utvikling der en stadig større del av de samlede bevilgningene til samiske formål kanaliseres utenom Sametinget. Mens staten viser til en totalramme på nærmere 2 milliarder kroner til samiske formål i 2026, forvalter Sametinget kun 782,9 millioner kroner av dette. Dette betyr at Sametingets andel av de samlede samiske bevilgningene har falt til om lag 41 prosent. Den betydelige veksten som departementet viser til, har altså i stor grad kommet i form av økte bevilgninger til statens egne etater og tiltak, snarere enn som frie midler til det samiske folkevalgte organet. Dette undergraver Sametingets autoritet og mulighet til å utøve reell politisk styring over utviklingen i det samiske samfunnet.

En betydelig del av midlene under «samiske formål» i statsbudsjettet går til drift av statens egne institusjoner og forvaltningsorganer. For eksempel er Reindriftsforvaltningen (under Landbruksdirektoratet og Statsforvalteren) inkludert i beregningen av samiske formål, selv om dette er statlig myndighetsutøvelse og administrasjon.

6 Regjeringens prioriteringer i samepolitikken

Regjeringen er opptatt av å føre en samepolitikk som sørger for at flere får tilgang til samiske språk og samisk kultur, og som bidrar til forsoning, forståelse og utvikling av samiske samfunn. Arbeidet med å følge opp Stortingets behandling av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport vil være prioritert. Regjeringen vil også prioritere arbeidet med å bekjempe hets og diskriminering av samer. Tiltakene i *Handlingsplan mot diskriminering og hets av samer 2025–2030* er et viktig utgangspunkt for dette arbeidet.

Den samiske befolkningen ser ut til å følge trenden ellers i Norge. Stadige flere unge samer velger å flytte til større tettsteder og byer og vekk fra små samiske bygdesamfunn der det finnes lokale samiske dialekter og kulturuttrykk. De demografiske endringene vil sette samiske språk og samisk kultur under press og vil få betydning for videreføringen og utviklingen av samiske språk og samisk kultur fra en generasjon til den neste. Også områder utenfor de tradisjonelle samiske bosettingsområdene vil derfor måtte være forberedt på å ta ansvar for de samiske språkene og samisk kultur.

Bosetting, aktivitet og levende lokalsamfunn i hele landet er av strategisk betydning for Norge, og særlig i nord. I en tid der vi står i den mest alvorlige sikkerhetssituasjonen siden andre verdenskrig, prioriterer regjeringen arbeidet med å bygge et mer motstandsdyktig Norge.

I nordområdestrategien *Norge i Nord* slår regjeringen fast at et lønnsomt og mangfoldig næringsliv er viktig for bosettingen, verdiskapingen, beredskapen og sikkerheten i nord. Rike naturressurser på land og til havs er Norges største fortrinn og legger grunnlag for både tradisjonelle og nye næringer. Kraft- og industriløftet i Finnmark og den historiske forsvarssatsingen skal gi regionale ringvirkninger og legger grunnlaget for økt næringsvirksomhet i nord. Utbygging av fornybar energi, næringsvirksomhet og infrastruktur er avgjørende for å utvikle livskraftige lokalsamfunn i nord, og sikre stabil og bærekraftig bosetting. Her er det viktig å også ta hensyn til natur, samiske interesser og annen arealbruk. Vi må derfor sikre gode og effektive beslutningsprosesser med god dialog mellom involverte parter for å synliggjøre

og avveie ulike interesser og hensyn rundt arealbruk. Gode og forutsigbare prosesser er avgjørende for investeringslysten i nord. I konkrete saker der samiske rettigheter eller interesser blir påvirket direkte, vil regjeringen gjennomføre konsultasjoner på vanlig måte, i samsvar med reglene i sameloven kapittel 4.

Regjeringens tiltakspakke for reindrift og energi skal legge til rette for utbygging av kraft samtidig som reindriftens interesser ivaretas. Tiltakene skal bidra til bedre avveininger mellom ulike interesser, styrke medvirkning, kompensere for ulemper, bedre konsekvensutredninger, bedre konsesjonsprosesser og tiltak for raskere rettslig avklaring. Dette inkluderer tiltak for å styrke reinbeitedistriktenes mulighet til å følge opp arealsaker, forbedre oversikten over reindriftens arealbruk og utarbeide en metodikk for vurdering av reindrift i konsekvensutredninger.

Regjeringen er opptatt av å sikre gode og stabile rammevilkår for de tradisjonelle samiske næringene. Liten tilgang på investeringskapital blir av flere næringsaktører pekt på som et vesentlig hinder for næringsutvikling i samiske områder. Etter forslag fra regjeringen bevilget Stortinget 7 millioner kroner i oppstartskapital til et nytt samisk næringsfond i statsbudsjettet 2026.

Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) etablerte i 2022 et prosjekt mot hets og rasisme rettet mot reindriftsutøvere. Fra og med Reindriftsavtalen 2025/2026 videreføres dette arbeidet som en integrert del av NRLs ordinære virksomhet. Prosjektet har vært omtalt i regjeringens handlingsplan mot hets og diskriminering av samer 2025–2030, og har bidratt til å styrke kunnskapsgrunnlaget om reindrift. Gjennom prosjektet er det blant annet utviklet en egen informasjonsplattform, *Reinfakta.no*, samt en serie informasjonsfilmer som belyser reindriftras betydning og utfordringer.

Reindriftsloven og reindriftsavtalen er de viktigste verktøyene for reindriftpolitikken. Gjennom bruk av disse virkemidlene legges det opp til en videreføring og styrking av arbeidet med å utvikle reindriftnæringen som en bærekraftig næring. Vektlegging av næringsretting og tilrettelegging for de som har reindrift som hovedvirk-

somhet er en prioritet. Reindriftsutøveren er den næringsutøveren som tydeligst og sterkes opplever klimaendringene. Fremover er det fortsatt viktig å se på tiltak som støtter opp om næringen i møte med klimaendringene. Det er et potensiale for økt lønnsomhet i næringen. Både knyttet til videreføring av kjøtt og utvikling av tilleggsnæringer, men også knyttet til økt uttak av slaktedyr. Tiltak for økt uttak av slaktedyr er helt sentralt for et reintall tilpasset beiteressursene. Reindriften er en aktør i norsk matberedskap. Med en vinterflokk (før kalving) på vel 150 000 rein i Finnmark bidrar reindriften til lokal matsikkerhet i nordområdene. For å legge til rette for økt lønnsomhet og produksjon og for at reindriften skal kunne være en sentral bidragsyter til matberedskap i nord, må reindriften ha rammevilkår som legger til rette for en bærekraftig næring. Dette omfatter alle dimensjoner av bærekraftig reindrift: økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft. arealer er en sentral forutsetning for at næringen kan oppnå målet om økt produksjon og lønnsomhet. Regjeringen har unge og rekruttering som en prioritering i reindriftspolitikken, dette gjennom å sikre rammer som gjør det mulig for unge å etablere seg og bli i næringen på bærekraftige vilkår.

Som en del av oppfølgingen av forsoningsarbeidet prioriterer regjeringen arbeid som løfter samiske kulturnæringer, kunstnere og internasjonalt arbeid. I statsbudsjettet 2026 ble tilskuddet til Internasjonalt samisk filminstitutt (ISFI) økt med 3 millioner kroner, som et ledd i at ISFI gis et nasjonalt mandat med særlig ansvar for samisk film i Norge.

Kunstnerkollektivet Dáiddádallu og Riddu Riddu Festivála har mottatt 1,2 millioner kroner til å opprette et eksportkontor/Agency for samisk kunst, og Sametinget er bevilget 2,3 millioner kroner til neste fase av det samisk-tyske samarbeidsprosjektet Dávvirat Duiskkas «Gjenstander i Tyskland». Formålet er å få oversikt over samiske samlinger i tyske museer og gi det samiske folk tilgang til egen kulturarv. I tillegg ble det bevilget 7 millioner kroner til en utredning av et nasjonalt kompetansesenter for fornorskning og urett.

Kultur- og likestillingsdepartementet har fastsatt en ny forskrift om tilskudd til samiske nyhets- og aktualitetsmedier som er gjeldende fra 1. januar 2026. Forskriften skal bidra til å styrke de samiske språkene og sikre et mangfold av samiske nyhets- og aktualitetsmedier i en digital mediehverdag. Formålet med tilskuddsordningen er å legge til rette for demokratisk debatt og meningsdanning i det samiske samfunnet og stimulere til produksjon av et bredt journalistisk innhold rettet mot den

samiske befolkningen. Tilskuddsordningen skal også fremme utvikling av de samiske språkene.

Regjeringen har som en viktig målsetting å stimulere til samiskopplæring på alle nivå i grunnopplæringen. I Hamarøy har det over flere år vært lagt ned et betydelig arbeid for å få på plass en samisk profilskole. Regjeringen har fulgt opp dette arbeidet. Etter forslag fra regjeringen ble det i statsbudsjettet 2026 bevilget et tilskudd på til sammen 1 million kroner, som skal gå til Nordland fylkeskommune (Nord-Salten videregående skole) og Hamarøy kommune (Drag skole).

Det er mangel på tolker på de samiske språkene. De permanente midlene som Samisk høgskole fikk i budsjettet for 2024 til å blant annet etablere samisk tolkeutdanning, legger et viktig grunnlag for å forbedre denne situasjonen. Samisk høgskole har fulgt opp tildelingen ved at de høsten 2025 startet opp begynneremner på 30 studiepoeng i tolking mellom norsk og nord-samisk, og at de for høsten 2026 har utlyst tilsvarende tilbud på 30 studiepoeng i tolking mellom lulesamisk og norsk og sørsamisk og norsk. Tilbudene gis på deltid over ett år.

Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport er et grundig arbeid som blant annet inneholder personlige fortellinger. Alle gir de et innblikk i konsekvensene som fornorskningspolitikken hadde for enkeltindivider, lokalsamfunn og Norge som nasjon.

I tiden etter fornorskningspolitikken er det brukt tid på å ta tilbake det tapte. Arbeidet med å bygge opp igjen en kollektiv bevissthet og en felles forståelse av hva som kjennetegner det samiske har vært viktig, men også krevende. For regjeringen er det viktig å understreke at enkeltindivider ikke har ansvar for at samisk språk og kultur har gått tapt. Likevel vet vi at mange sitter igjen med en sorg og en skam over at man har mistet samisk språk og heller ikke føler seg som god nok same. Arbeidet som legges ned lokalt i de samiske språksentrene, i kulturskolen, i de samiske barnehagene, i grunnopplæringen og i høyere utdanning er viktig for at flere skal våge å ta plass i det samiske samfunn og ta tilbake samiske språk og samisk kultur.

Samisk språk og kultur er en integrert del av Norges historie og kulturarv. Kunnskap om vår felles historie, kulturarv, verdier og tradisjoner er viktig for å bygge tillit, trygghet og inkludering.

Sametingets merknad

Regjeringen konsulterte ikke med Sametinget om opprettelsen av tiltakspakke for reindrift og

energi. Det er etter Sametingets syn et brudd på konsultasjonsplikten. I ettertid konsulteres det imidlertid om gjennomføringen tiltakene i tiltakspakken.

6.1 Tillit og demokrati

Tilliten til det offentlige er høy i Norge. OECDs tidligere kartlegginger viser at omtrent åtte av ti innbyggere i Norge har tillit til det offentlige. Undersøkelser utført av OECD mellom 2021–2023 viser imidlertid at flere land opplever rask nedgang i tillit til myndigheter og offentlige institusjoner. Undersøkelsen viser også at Norge har hatt det største fallet blant de 18 OECD-landene.

I rapporten *Hets og diskriminering av samer – en systematisk hurtigoversikt* har Folkehelseinstituttet kartlagt eksisterende forskning om hets og diskriminering av samer i Norge, Sverige og Finland i perioden 2014–2024. Resultatene fra kartleggingen peker i samme retning. De tyder på at fornorskingspolitikken har bidratt til å legitimere diskriminering av samene, og at diskriminering av samer fortsatt er et utstrakt problem på mange samfunnsarenaer. Kartleggingen viser at det i storsamfunnet er liten kunnskap om samisk språk og kultur. Det ser også ut til at skole- og utdanningssektoren og helse- og omsorgssektoren mangler tilstrekkelig kompetanse til å tette kunnskapsmangelen, eller til å kunne tilby kultursensitive helse- og omsorgstjenester til den samiske befolkningen. Samers erfaringer med historiske og eksisterende strukturell diskriminering har ifølge rapporten negativ innvirkning på samers tillit til offentlige tjenester fremdeles i dag.

Amnesty Internationals rapport *Negative holdninger og stereotypier om samer på Facebook* fra 2023 viser at hver fjerde kommentar om samisk tematikk på Facebook er negativ. Aksjonene mot vindturbinene på Fosen førte til en klar økning av negative kommentarer. I rapporten fra Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) om holdninger til samer og nasjonale minoriteter i Norge kom det også fram at unge samer rapporterer om vesentlig høyere forekomst av diskriminering i sosiale medier enn andre ungdommer. Undersøkelsen viser at hatprat og/eller hets foregår i hele landet, og er vanligst i Midt- og Nord-Norge.

I en meningsmåling utført av Norstat ble totalt 1001 personer i Sametingets valgmanntall intervjuet. Meningsmålingen viser at 58 prosent av deltakerne har «ganske liten» eller «svært liten» tillit til at regjeringen og norske myndigheter tar hensyn til samiske interesser og rettigheter.¹

Tillit er avgjørende for et velfungerende demokrati, og det er alvorlig at samer gir uttrykk for å ha lav tillit til regjeringen, offentlige myndigheter og institusjoner.

Det er et samfunnsproblem at samer lar være å oppsøke hjelp fordi man ikke har tillit til at myndighetene vil en vel, eller at det i tjenestetilbudene ikke finnes nødvendig samisk kompetanse, det vil si god samisk språkbeherskelse og kulturforståelse.² Behovet for samisk kompetanse er stort på mange områder i samfunnet, som utdanning, helse, rettsvesen og offentlig forvaltning. Regjeringen mener at en prioritering av innsatsområder som kan bidra til å øke rekruttering til samisk barnehage og skole, de samiske språk- og lærerutdanningene og helse- og sosialfaglige utdanningene vil ha stor betydning i årene framover. Arbeidet med å forebygge og bekjempe hets og diskriminering av samer vil også være et prioritert arbeid for regjeringen. En av regjeringens prioriterte oppgaver er å legge til rette for åpne prosesser og god kommunikasjon. Vi skal lytte til og ta hensyn til samiske rettigheter i utviklingen av vårt samfunn, der det i årene framover vil være et særlig behov for å legge til rette for et variert, bærekraftig og konkurransedyktig næringsliv.

Samelovens kapittel 4 om konsultasjoner er et viktig samepolitisk verktøy for å bygge tillit. Med konsultasjonsordningen ligger det en gjensidig forventning om at partene skal møtes til konsultasjoner med beste hensikt, og med målsetting om å oppnå enighet. Ordningen legger til rette for en strukturert dialog, og bygger langsiktige samarbeidsrelasjoner. For departementer, direktorater og kommuner kan det oppleves som krevende å legge til rette for og gjennomføre gode konsultasjoner. Kommunal- og distriktsdepartementet prioriterer derfor arbeidet med å informere og utvikle veiledningsmateriell om ordningen.

6.2 Regjeringens prioriteringer i forsoningspolitikken

Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport *Sannhet og forsoning – grunnlag for et oppgjør med fornorskingspolitikk og urett mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner* ble behandlet i Stortinget 12. november 2024. Stortinget fattet 17 vedtak. Det første vedtaket er Stortingets dype beklagelse for de overgrep fornorskingspolitikken innebar for samer, kvener/norskfinner og skogfinner. Stor-

¹ NRK 8. april 2025

² Øverli 2017

tinget har sendt de øvrige 16 vedtakene til regjeringen for oppfølging. Anmodningsvedtakene handler i stor grad om språk og kultur.

Regjeringen følger opp Stortingets vedtak. Vedtakene går over flere departementers fagområder, Kommunal- og distriktsdepartementet koordinerer oppfølgingen. I oppfølgingen av vedtakene skal det være konsultasjoner med Sametinget. Kvenske/norskfinske og skogfinske organisasjoner vil også bli involvert i arbeidet.

Regjeringen skal hvert år melde til Stortinget hvordan arbeidet følges opp ved framleggelsen av statsbudsjettet. Regjeringens første rapportering av oppfølgingen framkommer av de relevante fagdepartementenes budsjettproposisjoner for 2026. Stortinget har også bedt om at det skal legges fram en helhetlig melding om forsoningspolitikken og status i oppfølgingsarbeidet en gang i hver stortingsperiode. Den første meldingen vil bli lagt fram i 2027.

Regjeringens ambisjon for forsoningspolitikken strekker seg utover Stortingets anmodningsvedtak. I forrige stortingsperiode la regjeringen fram fire stortingsmeldinger om samisk språk, kultur og samfunnsliv. Den første meldingen var en relativt kort sammenstilling av regjeringens ambisjoner og mål for samepolitikken. De påfølgende årene ble følgende tre meldinger lagt fram:

- Meld. St. 13 (2022–2023) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv – Kompetanse og rekruttering i*

barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning

- Meld. St. 12 (2023–2024) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv – Folkehelse og levekår i den samiske befolkningen*
- Meld. St. 17 (2024–2025) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv – Kommunale tjenestetilbud til samiske innbyggere*

I tillegg lanserte regjeringen i januar 2025 fram *Handlingsplan mot hets og diskriminering av samer 2025–2030*. Handlingsplanen inneholder 32 tiltak. I desember 2023 la regjeringen fram Prop. 36 S (2023–2024) *Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) – Trygghet for alle*. Opptrappingsplanen inneholder en egen del om vold og overgrep i samiske samfunn. Innholdet i stortingsmeldingene, tiltakene i handlingsplanen mot hets og diskriminering av samer og tiltak i opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner, står seg og vil være viktige utgangspunkt for regjeringens forsoningspolitikk.

Sametinget var en viktig samarbeids- og konsultasjonspart i arbeidet med meldingene, handlingsplanen og opptrappingsplanen. Regjeringen vil legge til rette for at Sametinget også i oppfølgingen blir involvert på en hensiktsmessig måte og i tråd med forpliktelsene som følger av samelovens regler for konsultasjoner.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Stortingsmeldingen omhandle rammebetingelser som ligger til grunn for samepolitikken som føres i dag, på tvers av sektorer. Den beskriver de overordnede rammene som gjør det mulig for statlige og kommunale myndigheter, og for Sametinget, å ivareta sine roller og ansvar. Meldingen inneholder også en kort redegjørelse av regjeringens mål og prioriteringer for samepolitikken i stortingsperioden.

Meldingen inneholder ingen tiltak med økonomiske og administrative konsekvenser.

Kommunal- og distriktsdepartementet

t i l r å r :

Tilråding fra Kommunal- og distriktsdepartementet 27. mars 2026 om samisk språk, kultur og samfunnsliv blir sendt Stortinget.

Litteraturliste

- Amnesty International Norge. (2023). *Negative holdninger og stereotypier om samer på Facebook*. Analyse & Tall SA.
<https://amnesty.no/netthets-mot-samer>
- Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager* (LOV-2005-06-17-64).
- Barnekonvensjonen. (1989). *Konvensjon om barnets rettigheter* (20-11-1989).
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97).
- Berg-Nordlie, M. og Tvedt, K.A. (2025, 28. april). *Alta-saken*. Store norske leksikon.
<https://snl.no/Alta-saken>
- Den europeiske menneskerettskonvensjon. (1950). *Konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter* (4-11-1959).
- Europeisk pakt om regions- eller minoritetsspråk ETS nr. 148. (05-11-1992 nr 1 Multilateral).
- Finansdepartementet. (2003, 12. desember). *Reglement for økonomistyring i staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten*.
- FNs erklæring om urfolks rettigheter (13-09-2007).
- Grunnloven. (1814). *Kongeriket Norges Grunnlov* (LOV-1814-05-17).
- Helse- og omsorgstjenesteloven. (2011). *Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m.* (LOV-2011-06-24-30).
- ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. (27-06-1989 nr 2 Multilateral).
- Internasjonal konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. (16-12-1966 nr 3 Multilateral).
- Johansen, T.B., Borge, T.C., Klem, H.E., Hval, G. og Hestevik, C.H. (2024). *Hets og diskriminering av samer: en systematisk hurtigoversikt*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/contentassets/be3ab627824c47198c6837c61596dd30/hets-og-diskriminering-av-samer-en-systematisk-hurtigoversikt-rapport-2024.pdf>
- Knutsen, V.M. og Aslaksen, E.A. (2025, 8. april). Seks av ti samer har liten tillit til regjeringen – Ganske høyt. NRK. <https://www.nrk.no/>
- sapmi/seks-av-ti-samer-har-liten-tillit-til-regjeringen_-_-ikke-saerlig-overraskende-1.17372835
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2019, 22. januar). *Finansieringsordning for kap. 560, post 50 Samisk språk, kultur og samfunnsliv*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/finansieringsordning-for-kap.-560-post-50-samisk-sprak-kultur-og-samfunnsliv/id2626539/>
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2021, 1. januar). *Veileder for kommuner og fylkeskommuner om konsultasjoner med samiske interesser*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/veileder-for-kommuner-og-fylkeskommuner-om-konsultasjoner-med-samiske-interesser/id2868782/>
- Konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne. (13-12-2006 nr 34 Multilateral).
- Konvensjon om å avskaffe alle former for diskriminering mot kvinner. (18-12-1979 nr 1 Multilateral).
- Krisesenterloven. (2009). *Lov om kommunale krisesentertilbud* (LOV-2009-06-19-44).
- Likestillings- og diskrimineringsloven. (2017). *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering* (LOV-2017-06-16-51).
- Meld. St. 13 (2022–2023) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv – Kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnsopplæring og høyere utdanning*.
- Meld. St. 12 (2023–2024) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv – Folkehelse og levekår i den samiske befolkningen*.
- Meld. St. 17 (2024–2025) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv – Kommunale tjenestetilbud til samiske innbyggere*.
- Menneskerettsloven. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett* (LOV-1999-05-21-30).
- Nesseby. (2018). Høyesterettsdom: HR-2018-456-P. Norges institusjon for menneskerettigheter (2022). *Holdninger til samer og nasjonale minoriteter i Norge*. <https://www.nhri.no/rapport/>

- holdninger-til-samer-og-nasjonale-minoriteter-i-norge/
- NOU 1984: 18 *Om samenes rettsstilling*.
- NOU 1985: 14 *Samisk kultur og utdanning*.
- NOU 1987: 34 *Samisk kultur og utdanning*.
- NOU 1997: 4 *Naturgrunnlaget for samisk kultur*.
- NOU 2007: 13 *Den nye sameretten*.
- Opplæringsloven. (2023). *Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa* (LOV-2023-06-09-30).
- Ot.prp. nr. 33 (1986–87) *Om lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold*.
- Ot.prp. nr. 12 (1998–99) *Lov om pasientrettigheter*.
- Ot.prp. nr. 114 (2001–2002) *Om lov om endring i lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (ny organisering av arbeidet for samiske språk)*.
- Pasient- og brukerrettighetsloven. (1999). *Lov om pasient- og brukerrettigheter* (LOV-1999-07-02-63).
- Prop. 126 L (2022–2023) *Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven)*.
- Prop. 36 S (2023–2024) *Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) – Trygghet for alle*.
- Rammekonvensjon for beskyttelse av nasjonale minoriteter – ETS nr. 157. (01-02-1995 nr 1 Multilateral).
- Rasediskrimineringskonvensjonen. (1966). *Konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering* (07-03-1966 nr 1 Multilateral).
- Reindrifftsloven. (2007). *Lov om reindrift* (LOV-2007-06-15-40).
- Reintallsreduksjon I. (2017). Høyesterettsdom HR-2017-2428-A.
- Sameloven. (1987). *Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold* (LOV-1987-06-12-56).
- Sannhets- og forsoningskommisjonen. (2023). *Sannhet og forsoning – grunnlag for et oppgjør med fornorskingspolitikk og urett mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner*.
- Sosialtjenesteloven. (2009). *Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen* (LOV-2009-12-18-131).
- St.prp. nr. 80 (1997–98) *Om samtykke til ratifikasjon av Europarådets rammekonvensjon av 1. februar 1995 om beskyttelse av nasjonale minoriteter*.
- SP-konvensjonen. (1966). *Konvensjon om sivile og politiske rettigheter* (16-12-1966).
- Stedsnavnsloven. (1990). *Lov om stadsnamn* (LOV-1990-05-18-11).
- Tolkeloven. (2021). *Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv.* (LOV-2021-06-11-79).
- Universitets- og høyskoleloven. (2024). *Lov om universiteter og høyskoler* (LOV-2024-03-08-9).
- Øverli, I.T., Bergman, S.H., og Finstad, A.-K. (2017). «Om du tør å spørre, tør folk å svare» – *Hjelpeapparatets og politiets erfaringer med vold i nære relasjoner i samiske samfunn*. Rapport nr. 2/2017, Nasjonalt kunnskaps-senter om vold og traumatisk stress.

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på
www.regjeringen.no

Omslagsbilde: Kunstverk i det nye regjeringskvartalet,
AAkhA av kunstneren Outi Pieski.

Foto: Cornelius Poppe / NTB

Trykk: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon – 03/2026

